

Yusif Xocalıya doğulmuşdu. Atası fermada işləyir, ailəsini dolandırır. Anası Solmaz şuşalı idi. Atasını onu toyda görə bəyənmişdi. Bu izdivacdan təkcə Yusif dünyaya gəlmişdi. On iki yaşında atası fermanın heyvanlarını otardığı yerdə müəmmal şəkildə döyülmüşdü. Həmin vaxt belə xəbər yayıldı ki, Xankəndidən gəzməyə gələn ermənilər onun çəmənlilikdə yaxalayıb, heyvanları aparmaq istəyiblər. Amma kişi onlara təzyiq göstərib. Beş erməni onun başına daşla vurduqdan sonra sürüyüb yaxınlıqdakı yarğana tullayıblar. Öldüyünü zənn edəndən sonra mal-qaranı qabaqlarına qatıb aparıbmişlər. Kənd camaatı yetişəndə yarğanda təkcə onu tapırlar. Sağ olduğunu görə tez at belində yaxınlıqdakı Ballica kəndinə çatdırırlar. Özüne gələn kişi başına gələnleri danışır. Cinayət işi qaldırılır və müstəntiq yarımcı olan kişini məcbur etməyə çalışır ki, guya hadisəni özünün etdiyini, heyvanları satdığını desin. Amma bir neçə gündən sonra aldığı zərbələrdən atası dünyasını dəyişir. Müstəntiq kənd camaatını bir yere yığıb Yusifin atasının əleyhinə məlumat toplamaq istəyir. Amma hamı Qədirin halal adam olduğunu söyləyir. Beləcə, açılan cinayət işi sonradan örtbasdır edilir. Məlum olur ki, müstəntiqin anası erməni imiş və mal-qaranı oğurlayan da ele onların yaxınlarıdır. Sonra həmin müstəntiqin vəzifəsini daha da böyüdürlər.

Yusifin anası Solmaz oğlunu oxuması görmək istəyirdi. Arvad erinin çalışdığı fermada işləməyə başlayır və tek oğlunun gələcəyinə sığınır. Orta məktəbi bitirən Yusif memar olmaq arzusu ilə sənədlərini instituta verir və daxil olur. Təhsilini başa vurduqdan sonra Yusif Moskvada hərbi xidmətdə olur. Bir il sona çatdıqdan sonra o, yenidən kəndə döndür. Kəndin tikinti idarəsində işə götürülür. Elə həmin günlərdə yenicə əli çörəyə çatanda anası qəflətən xəstələnir və bir müddətdən sonra dünyasını dəyişir. Kənd camaatı ona evlənməyi, bina olmağı məsləhət görürlər. Bu o vaxt idi ki, ermənilər orda-burda təbliğat aparır, Topxanadakı məşəni qırmaq istəyirdilər. Kərkicahan kəndində yaşayan qohumu Gülbənizlə ailə qurur. Oğlu dünyaya gələndə sevincinin həddi-hüdudu yox idi. Bibiləri soruşanda ki, kimin adını qoyacaqsan, kövrək-kövrək "lələmin" - dedi...

Xocalıya diqqət artmışdı. Məktəb binaları tikilir, beşmərtəbələrin sayı çoxalırdı. Respublikanın müxtəlif bölgələrindən gəncilər Xocalıya işləməyə gəlir, əksəriyyəti ələ burada ailə qururdular.

Yusifin də işi çoxalmışdı, axşamlar evə yorğun gəlirdi.

Qarabağda vəziyyət getdikcə gərginləşirdi. Ermənilər tez-tez Xocalının ətraf ərazilərini "Niva" maşınlarla gəzib dolayıb, ele öz aralarında həmin torpaqları bölüdürlər. Bir dəfə kənd mədəniyyət evində keçirilən görüşdə Əlif, Yusif və daha beş nəfər xocalı yuxarı təşkilatlara müraciət hazırlamağı qərar aldılar. Bakıdan gələn nümayəndə onların sözüünün yuxarılara çatdırılacağını bildirmişdi. Bir qədər sonra hökumət nümayəndələrinin rayona gəlişi tamamilə dayandı. Hətta telefonla əlaqə saxlamaq belə çətin oldu.

Fevralın 25-i kənd ağsaqqallarından birinin yasına toplaşanlar narahatlıqlarını bildirdilər.

Başqa birisi: "Qotur ermənilər bizə nə edəcək ki? Ruben, Suren, Şutas, Qrişik hamısı bizim sinif yoldaşımız olub. Yadırdıydı, Robertin anası xəstələnəndə onu Azər həkim sağaltmadı? Atasız-anasız olan Rəza Həbibin evində böyümədi? Onun toyunda bu Yusif demədi ki, gəlin hamımız nəməri çox salaq? Onun mebellərini Hüseyn öz maşınında Mardakertə apardı və biz də gedib onları evə daşdıq. İnənmiyəm bütün bunları yaddan çıxarsınlar. Gərək axırınıc dərəcəli əclaf olasan ki, bunları unudasan?"

Eve gəlib çatanda axşamdan xeyli keçmişdi. Yuxarı qalxıb sakitcə oğlunun carpayısını yaxınlaşdı. Əyilib alından öpdü. Gülbənizlə qonşu otağa keçdilər. Sobanın yanında oturdu.

- İstiyə çayın var?

- Niyə yoxdur. Gəlin qəhfədanı ocağın üstündən götürüb qaynar suyu stəkana süzdü:

- Qara olsun?

Başı ilə hə dedi. Gülbəniz onunla üz-üzə oturdu. Əlini hələ belə görməmişdi. Sanki bir-iki günün içində on illərlə qocalmışdı.

- Doğrudan ermənilər belə qurudublar?

Gözlərinin sobada yanan ocaqdan keçib suala sualla cavab verdi:

- Necə bəyəm?

- Yeni, ətraf kəndlərdən gələnlərin dedikləri, buraları öz aralarında bölməkləri...

- Nə deyim, ay Gülbəniz, Vallah, qalmışam belə. Həmişə bizə arxalanan, evimizdə çörək kəsən, uşaqlarımızın kirvələri indi yaman dəyşiblər. Əlif deyir ki, yuxarıya nə qədər xəbər göndərirəm, hamısına heç nə olmur deyirlər.

- Əgər, iraq olsun, birdən hücum etsələr, onda nə olacaq?

- Bilmirəm, Gülbəniz. Mənə ele gəlir ki, dediklərin olmayacaq.

Sözünün dalını getirə bilmədi. Çevrilib arvadının üzünə baxdı. Gözləri dolmuşdu. Qadın başını onun çiyinə söykədi. Sakitcə soruşdu:

- Bilirsən bayaq nəyi tapmışam?

- Nəyi?

- Lələnin qoşalılığını. Təmizləyib sandığın üstündən asdım.

- Güllələr də var?

- Hə. Bilirsən, uşaqlıqda o qədər güllə atmışam. Əmim mənə oğlan kimi böyüdü. Ova gedəndə mənə özü ilə aparardı həmişə.

- Nə olsun? Səni ki mən ovladım.

Gülüsdülər. Yatmaq vaxtıydı. Yadına nəyisə salıb Gülbənizə səsləndi:

- Əgər birdən onlar üstümüze gəlsələr - doluxsundu. Qadın sakitcə: "Hər şey yaxşı olacaq" - dedi.

Saat dördə işləmiş yuxudan ətrafı bürüyən işığa ayıldı. Məktəb tərəfdən atılan güllələr gecənin sükutunu pozdu. Bayırda guruldayan PDM-lərin səsi, qışqırıq bir-birinə qarışmışdı. Paltarını geyinib pəncərəyə yaxınlaşdı. Rayonun yuxarı tərəfində gedən atışma onun qanını dondurdu.

- Gülbəniz, Gülbəniz, - deyə qışqırırdı. Gülbəniz oğlu qucağında içeri girdi. Uşağa baxdı. Yarıxuluq olduğundan susurdu. Tələsik diləndi:

- Evlərin aşağı tərəfi yadırdadı?

- Hə.

- Uşağı dalına sarı. Qalın geyin

dəhşət bürüdü. Hər tərəfdə qalın, nan-pəncərə, üstünə qaynar su tökülən, ağaclardan asılanları gördü. Bütün gün meyitləri yağmaqla məşğul oldular. Onları yenidən mədəniyyət evinə gətirdilər. Səhərə qədər sakitlik hökm sürdü. Tezəndə qapı açılarda üç erməni içeri girdi. 15 nəfərə yaxın adam idi, bayıra çıxardılar. Sonra qapını bağladılar. Əvvəlcə ayaqqabılarını soyunmağı əmr elədilər. Onları sıraya düzüb əsgər marşının sədaları altında küçələrdə gəzdirdilər. Yeyib-içib kəfələnən ermənilər onların üstünə vedrə ilə su tökdür, butulkaları yalın ayaqları altında sındırırdılar. Pəncərədən bunları görə Yusif baxa bilmədi, aşağı çökdü, için-için ağladı. Bir qədər sonra güllə səsləri eşidildi.

...Üçüncü gün içəridə cəmi altı nəfər qalmışdı. Axşama yaxın daha bir nəfəri əlləri bağlı gətirdilər. Əsgər paltarında olan bu gənci xeyli döyüdükdən sonra onu da içəri tulla-dılar. Yusif ona yaxınlaşdı. Üzü al qan içində olan bu gəncin burnu sinmiş, bədəni bərk əzilmişdi. Əyindəki köynəyini cırıb onun yaralarını sarıdı.

Bir küncə çəkilib başına gələnləri xatırladı. Görəsən, Gülbəniz ne-

- Sizin ananız ağlar qalsın, nan-pəncərə. Çörəyimiz burmunuzdan qan olub gəlsin! Görüm sizin ananız ağlar qalsın.

Bu zaman ermənilərdən biri əlindəki kağız parçasını yandırıb qadının üstünə atdı. O, od tutub alışdı. Bu səhnəni pəncərədən izləyən Yusifi dəhşət bürüdü. O, yanan qadının kim olduğunu tanıdı. Bu ibtidai sinif müəlliməsi Əsli xanım idi. Çırtaçırtla yanan qadının səsi də gəlmədi, bir qədər sonra işə yerə yığıldı. Ermənilər yenidən içeri keçdilər. Onlardan biri digərinə: "Sabah kef olacaq, siz kalan odun yığın bura" - dedi.

Pəncərədən aralanan Yusif əsgərdən soruşdu:

- Sənin adın nədir?

- Bayram.

- Biz bu gün qaçmalıyıq. Əgər sabaha qalsaq, onlar bizi yandıracaqlar.

- Hardan bilirsən?

- Klubun qarşısına odun yığırlar.

Sabah axı çərşənbə gündür. Bizi oda atıb yandıracaqlar.

Qapıya yaxınlaşdı. Arxasına söykənən taxta parçasını itələdi. Qarın içinə basılmış tarxa parçası silkələndi. Bir də güc verdi. Qapı açıldı. Eşiyə çıxdılar. İrəlində Yusif gedirdi. Keyimiş bədəni, demək

Çevrilib yoldaşına baxdı. Əli ilə onun çiyinə toxundu. Sanki yox dedi. Çayın aşağı başında qəbiristanlıq yerləşirdi. Qar başdaşların üstünü örtüyündən onlar qaranlıqda canlı insanı xatırladırdı. Uzaqda çaqqalların ulaşması bu mənərəni bir qədər də vahimələndirdirdi. Qəbirələrin arası ilə keçərək gedirdilər. Hər ikisi dodaqları arasında: "Allah, sən bizi bağışla, bu çöllü-biyabanda ölmədən qoru" - deyirdi. Ayaqlarını asta-asta atırdılar. Sanki onları yuxudan ayıldacaqlarından qorxurdular.

Bir qəbrin yanında dayandı. Arxada gələn yoldaşı yüngülcə ona toxundu.

- Hə, nə oldu, niyə durdun?

Cavab vermədi. Məzarın üstündəki qar əli ilə təmizlədi. Qərībā də olsa, əlindəki yaralar ele bil sızıldamı. Yoldaşı bir də soruşdu:

- Kimin qəbridi?

Sakitcə "Anamın" - dedi. Aşağı əyilib başdaşını öpdü. Bir anlıq özünü körpə uşaq kimi hiss etdi.

- Yusif, Allah rəhmət eləsin. Amma getməliyik. Sənin ananın, mənim anamın, minlərin anası naminə getməliyik. İnşallah, köpək uşağının başını əzərik, sənə söz verirəm, bura başqa cür gələrik.

Bayramın sözləri onu sanki göydən yerə endirdi. Əlindəki qarı yerə atdı. İki-üç addım atmışdılar ki, aralıdan güllə səsi gəldi. Ardınca at ayağının tapdıları sakitliyi pozdu. Həyəcanla irəliləyə, çaya doğru yüyürdülər. Qəflətən öndə gedən Yusif qarşıda ki çalaya düşdü. Arxada gələn Bayram da onun ardınca oraya yığıldı. Darısqal olduğundan hər ikisi onun köhnə qəbir olduğuna andladı. Atların səsi yaxınlaşırdı. Dayanmaq olmazdı. Əlləri ilə kənardakı qarı üstlərinə sovurub görünməz oldular. Nəfəsələrindən çıxan hava bilinməsin deyə, başaşağı uzandı. Qəbirələrin arası ilə gələn atların erməni dilində söyüş söyür, arabir də: "Ey türk, hardasınız, sizi tapıb ayağınızdan asacağıq" - deyə qışqırırdılar. Yusif atların lap yaxında olduğunu duyub, gözlərini var gücü ilə yumdu.

Tərpənmək olmazdı. Üstlərinə tökdükləri qar içeri axa bilirdi. Beləcə, bir neçə dəqiqə keçdi. At tapdıları onların uzaqlaşdığını göstərdirdi. Dirsəylə Bayrama toxundu. Bədəni silkələməklə cavab verdi Bayram. Asta- asta başını qəbirdən bayıra çıxardı. Ətrafda heç kim yox idi. Xocalı istiqamətinə boylandı. Sakitlik idi. Hər ikisi uzandıqları yerdən çıxdı. Ayaqlarının uyuşduğunu görə qarın içində oturdu. Əlləri ilə ayaqlarını ovxaladı. Bayram əli ilə ona toxundu. Çevrilib baxdı:

- Nə olub?

- Bizimkilərə çox var?

- Bir az.

Əli ilə qəbri göstərdi:

- Allah rəhmət ələsin kimin qəbridirsə. Bizi cəhənnəmə qayıtmaqdan qurtardı. Cəhənnəmdən açılan qapımızdı bura bizim.

Sözünün arxasını getirə bilmədi. Qəhər onu boğdu. İçindən bir yamaq sevgisi keçdi. Başını sola-sağa tərpətib, ayağa qalxdı və Bayrama əlini uzadıb dedi:

- Dur, qardaşım, bizim hələ yolumuz var.

Bayram onun əlindən tutub, durdu. Qaranlıqda irəli addımladılar. Nərgizlik deyilən yerə çatdılar. Ətrafa boylandı və dedi:

- Qarşıda ferma var. Orada ermənilər olmalıdır. Biz gərək çay boyu sürünək ki, onlar bizi görməsinlər.

Hər ikisi yerə uzanaraq sürünməyə başladılar. Yaraları onu yaman incidirdi. Hər dəfə qollarına güc verəndə oğlunu, Gülbənizi, yaxınlarını xatırlayırdı. Bir qədər sonra ikisi də dayandı.

Aralıdan ferma görünürdü. İçəridə işıq yanırı. Yusif əli ilə fermanı Bayrama göstərib dedi:

- Uşaq vaxtı o qədər orada işləmişəm ki...

Buzun üstü ilə yeriyirdilər. Qardan fərqli olaraq o, daha soyuq idi. Amma çay bir qədər aşağıda idi. Ayaqlarını hiss etmirdi. Beləcə bir xeyli addımladılar. Qəflətən səssizliyi görə yerə yatdılar. Qarşıda kimisə vardı. Arabir fit səsi də gəlirdi. Bayram əli ilə ona sağ tərəfə keçməyi işarə elədi. İri daşa söykənir irəliləyə boylandı. Yerə çoxlu maşın təkəri düzülmuşdü. Ortada qəzet köşkünə bənzər daxma görünürdü. Bir qədər də irəlilədilər. Aralıdan qaraltı görünən əsgərlər təklərə yaxınlaşanlara xəbərdarlıq əlaməti kimi göyə güllə də atdılar. Əsgərlərdən kimisə qışqırdı:

- Ey, kimsiniz?!

Əllərini yuxarı qaldırıb irəliləyirdilər. Çathaçatda Bayram kövrək səslə: "Bizik" - dedi. Əsgərlər ona çatanda özünü saxlaya bilməyib yerə yığıldı. Kimsə öz kitelini çıxarıb onun üstünə sərtdi. Həyəcanla soruşulan suala dili topuq vura-vura: "Qardaş, cəhənnəmdən gəlirik, cəhənnəmdən!" - deyə bildi.

Akif ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

P.S. Yusif bir ilə yaxın xəstəxanada müalicə olundu. Sol ayağı amputasiya edilən Yusif arvadını və oğlunu beş il axtardı. Sonda 1998-ci ildə sırf təsadüf nəticəsində onları tapdı. Bayram isə müalicə olunduqdan sonra yenidən dünyələrə qatıldı. 1993-cü ilin payızında Füzuli uğrunda gedən döyüşlərdə şəhid oldu.

və çayın boğazına qədər qaç. Oradan sonrasını yaxşı bilirsən. Özünü və oğlunu xilas ele.

- Bəs sən? Mən sənsiz heç yerə getməyəcəm - Gülbəniz ağlaya-ağlaya diləndi.

- Sənə deyirəm tez ele. Mən gəlib sizə qatacam. And olsun Allaha, gəlib sizə qatacam.

Pilləkənləri aşağı düşüb çəpərə yaxınlaşdılar. Ətrafı nalə səsləri bürümüşdü. Ayağı ilə hasarı aşıb gedəcəyi istiqaməti ona göstərdi. Qadının gözlərində donmuş həyatı görə "Qorxma, sən ki ovda çox olmusan" - dedi. Əyilib oğlunun alından öpdü. Əlləri ilə arvadının gözlərindən axan yaş damcılarını silirdi:

- Qadan alım, Gülbəniz - deyərək susdu. Sözünün dalını getirə bilmədi. Qadını aşağı tərəfə itələdi.

Qaranlıqda onun gözəndən itdiyini görə, evə qalxdı. Divardan asılmış tüfəngi götürüb geri, həyəte qayıtdı. Aşağı tərəfə qaçan camaatın qarşısına çıxdı. Arxada gülə-gülə gələn əli silahlıları gördü. Birini nişan alıb atdı. Onun yerə yığıldığını görə yaxınlıqdakı ot tayasının içinə girdi. Ot qalağının içində tüfəngi yuxarı qalır dib atəş açdı. Daha bir nəfər yerə yığıldı. Tayanın içindən çıxıb meşə boyu qaçmağa başladı. "Alın, it uşağı" - deyib cibindən patronları çıxarıb lüləyə itələdi. Geri çevrilib baxanda dəhşət onu bürüdü. Alışan evlərin işığında əlində balta olan bir neçə nəfərin insanları necə doğradığını gördü. "Alçaqlar" - deyib, nişan alaraq dalbadal atəş açdı. Hər ikisinin dəydiyini görə sevindi də. Daha dayana bilmədi. O da camaata qoşulub qaçmağa başladı. Fermaya çatanda onları əhatəyə aldılar. Özünü əlində avtomat olan erməninin üstünə atdı. Başından aldığı zərbədən həşunu itirdi...

Gözünü açanda özünü Xocalı mədəniyyət evində gördü. İçəridə 60-a yaxın adam vardı. Əsir düşdüyünü anladı. İçəri soyuq olduğundan hamı bir-birinə qısılmışdı. Gözü Gülbənizi gözdü. Yox idi. Ürəyində "Şükür, yəqin qaça bilib" - deyə düşündü. Sanki bir az rahatlıq tapdı.

Səhərə yaxın kişilərin çoxunu bayıra çıxardılar. Ele bildi ki, güllələməyə aparırlar. Sonra məlum oldu ki, onları meyitləri yığmaq üçün çölə çıxarıblar. Eşiyə çıxanda işə onu

cə oldu? Düşüncələr içində yuxuya getdi. Yuxuda anasını gördü. Qadın əllərini onun saçına sürtüb ağlayır, bir kəlmə də danışmırdı. Qəflətən anası ağlaya-ağlaya yerindən qalxdı və gözəndən itdi.

Güclü təpik zərbəsindən ayıldı. Başı üstündə dayanan adama diqqətlə baxdı. Bu onun keçmiş sinif yoldaşı Suren idi. O, Yusifin qolundan tutub bayıra itələdi. Onunla bərabər daha iki nəfəri çölə çıxartdılar. Bir erməni irəli yeriyib onların hər üçünü döyməyə başladı. Bir az sonra daha üçü ona qoşuldu. Artıq heyi qalmamışdı. Bədəninin hər yeri ağrıyırdı.

Sonra əllərində araç şüşəsi içeri keçdilər. Suren onlara çatıb hər üçünü yerə yıxdı. Azərbaycan dilində qışqıra-qışqıra dedi:

- Hə, köpək uşağı türklər. Dünen sizinkilər BMT-yə üzv olub. Bunu əməlli-başlı qeyd edəcəyik. Göstərin görüm, nəyə qadir olduğunuzu. Məktəbdə yaxşı oxumağın deyill!

Onları sürüyə-sürüyə yaxınlıqdakı ocağın yanına gətirdilər. Orada iki nəfər demiri ocaqda qızdırırdı. Suren dartıb Yusifin paltarını cırdı. Onu qarın üstündə yerə yığaraq isti demiri əvvəlcə sinəsinə, sonra küreyinə, baldırlarına basdı.

Dünen gətirilən əsir əsgər onu sürüyüb kürsünün üstünə uzatdı. Gözlərini açıb ətrafı süzdü. Onunla bərabər olan iki nəfəri soruşdu. Əsgər sakitcə: "Dözmədimlər ağrıya" - dedi.

Gece klubun qarşısındakı məktəbdə ermənilər əməlli-başlı məclis qurmuşdular. Deyəsən, kiminsə ad gününü idə. Yeyib-içir, şənliyəndilər. Kimsə qarmonda "Sarı gəlin" mahısını ifa edirdi.

Pəncərənin qırıq şüşəsindən boylandı. Üzbəüzde yerləşən məktəbdən qışqırıq səsləri gəlirdi. Qapının ağzında dayanan keşikçilər də getdilər. Çölə boylananda məktəbdən kimisə yarıqlıpaq, yaş 40-45 arası olan bir qadının yüyürək eşiyə çıxdığını gördülər. Onu dünyanın meşədən tutub gətirmişdi. Onun ardınca çölə üç-dörd nəfər də çıxdı. Qadın qanı olaraq dayandı. Əlindəki şüşə qanı başına boşaltdı. Ermənilərdən kimisə rus dilində içeri keçməyi məsləhət gördü. Amma qadın var gücü ilə qışqırıb onları söydü:

olar ki, hiss etmirdi. Aşağı başdakı yamaca çatdılar. Aşağı doğru sürüşərək qarın içində itidilər.

Gecənin qaranlığında iki nəfər asta-asta irəliləyə doğru addımlamaqdaydı. Hər tərəf ağappaq qarla örtüldüyündən yerimək, ətrafı görmək çətin idi. Çılpaq dağ yamaqlarının hamısı bir boyda, bir biçimdəydi. Şaxta adamı qılinc kimi kəsirdi.

Onlar kənardan bir səssiz gələn kimi yerə uzanıb, beləcə xeyli dayanıb, sonra yenidən yollarına davam edirdilər. Birinin əynində nazik tuman-köynək, digərində isə əsgər kinteli vardı. Ayaqqabıları olmadıyı üçün ayaqlarını parça ilə sarımışdılar. Bir qədər beləcə getdikdən sonra donmamaq üçün üst paltarlarını dəyişirdilər. Uzləri saqqalla örtülmüş iki nəfərin səsi donub soyuqdan qaxaca dönmüşdü. Alın və yananlarındakı qançır yaralar xal kimi görünürdü. Birinin qolu əzildiyindən çətinlik çəkdiyini üçün digəri geyinməkdə ona kömək edirdi.

Dərənin sonuna az qalmış aralıdan meşəni görə dayandı. Qaşı çapıldığından qan gözündən üstünü yapışqan kimi örtmüşdü. Geriyə çevrildi. Arxada görünən dağlara sarı boylandı. Yavaşca yoldaşına tərəf çevrildi:

- Bayram, gözümün biri yaman incidir. Gör meşənin ortasından çay axır?

Yoldaşı bir qədər irəli keçib, ətrafı izlədi. Sağ tərəfdə qaranlıqda bir tikili gördü. Bir də meşənin sonunda meşəbəyə oxşayan evi səzdi. Yavaşca: "Yusif, aralıda məqbərəyə bənzər nəşə var" - dedi.

Səhv gəlmişdilər. Əslində, onlar dağ yuxarı getməli idilər. Ondən sonrakı meşə xilas yolu olmalı idi. Sakitcə: "Bir qədər yuxarı qalxmalıyıq, oradan hündür zirvə görünməlidir" - dedi.

Beləcə, yuxarı istiqamətləndilər. Yerimək mümkün deyildi. Dikdirə çatanda zirvəni görə Bayram onun qulağına pıçıldadı:

- Qardaş, dediyin dağ görünür. İçində bir qədər sevindi də. Ele bil azca ruhlandı. Addımlarını sürət-ləndirdi. Dağı sürüşərək düşdülər. Növbəti meşə onların qarşısında idi. Bayram: "Bəlkə bir az oturaq" - deyə soruşdu.